

Silo, waarvan zij den Heere liet, al maar niet op iets jner deugden. Zijn almacht, w. Zijn recht; den zege op

den Heere gegene! Door

varen!"

HUISMAN.

OOT, No. 38

gilden nu wer-
den het heiden-
a; op de tem-
verwacht als
n, omgekeerd,
leemmers, en
i op geregelde
tempel-, den
leiding ertoe;
een christen
akorganisatie
ak te beharti-
leel liet met
het dan?
chen tweeër-
ch opdringen;
ilde, aan den
lichaam van
gesticht was,
„kerk“ droeg,
sooma, een

eld; wat gaat
kerk voor de
eerste recht
corpus chris-
Het lichaam
andere cor-

van meening
i er een liber-
was, gaf aan
de Nicolaïeten
aan dit strid-
en stelde van
ten moet den
was: dit zijn
adiaphora".

van Thyatire
17 Tweeërlei
ens in zulke
nteele bealis-
kan geboren

ag een moei-
e éne groep
iet genoegen.
- Hij is meer
sonde.

geen „extre-
nunen nieuwe
publieke con-
odon geoffen-
en de heiden-
den nu chris-
at geen eten
hadden ervan
toorn, en de
dden, konden
postelconvent
gebood, zich
vgl. 21: 25;
p. 2: 14, 201.

gegrepen. Hij
ecleren" aan-
natie u zoo
andelingen 15
h eten, geen
van de „bin-
slag op zulke
stanzijde, dat
a krijgen, als
t. De kerk in
kster van de
maar-nieuwe-
met gebod-
is imaginair,
op, boven de
e hebt, klem
kerke inspan-
st. Doet dat
i het vleesch
gadering van
aan.

akbond, een
ip op sociale
elen, onder
thiek, die los
De antithese
En die anti-
en, de extre-
3: 15); laat
adat ze Gods
an vóór de
hebbe.

voorbeeld; ze
wust syncre-

tistische politiek; maar ze is dan ook naar een oordeel Gods voor de honden geworpen, omdat ze zelf met „de honden" heeft gepactueerd. „Zie ik werp haar te bed", zegt Christus: haar leven is toch geen waken geweest; ze heeft er nooit aan gedacht te gaan staan onder de maagden, die op den Brudegom wachten, laat staan, dat ze haar lampen zou hebben gevuld met olie.

De les van Thyatire blijft: dat elke maxime van vakbonden en unions moet worden getoetst aan het Woord van God, de federale wet, die geldt voor de het diensthuis uitgeleiden. Strijdt ze daartegen, of laat ze daarvoor geen plaats, geen „ruimte" over, dan moet ze worden verworpen. Waar de kerk niet meer het eerste woord heeft, niet qua kerk, maar qua sleutelbewaarder van de basileia, van het koninkrijk der hemelen, en verkondigster van het Woord, daar ontbreekt de profetie; en daar wordt, naar een woord uit de Spreuken, het volk, ook het prachtig georganiseerde volk, „ontbloet".

Denk er maar eens over na, amice.

Geen nieuwe „bindingen".

Want aan de bestaande heb je de handen al vol.

Met hartelijken groet, je

ADOLPHUS VENATOR.

GRONINGER Brieven

Groninger brieven.

Amice frater,

Prof. Pos heeft in een artikel in „Wending": „De religie en de hedendaagsche wereld", gewaagd van het menigvuldig falen van het Christendom. Hij meent, dat er alleen voor dat Christendom of voor de religie een toekomst is, als deze voortgaat met het proces van humanisatie, de „ideeën van een boven de wereld tronend God" en van een hiernamaals prijsgeeft, om alle krachten samen te trekken op de leiding en de vergeestelijking van het aardsche leven.

Wat zeggen wij, dat dit „Christendom" volkomen Grieksch-heidensch is geworden.

Om welke reden men dan nog van Christendom zou spreken, is niet zeer duidelijk. Goeths, die zulk een „wending" voor zichzelf had aanvaard, schreef eens aan Lavater: ik ben zeker geen antichristen, noch een „Unchrist", doch zeer gewis een gedecideerde niet-christen.

Maar er zijn mensen, als indertijd prof. Opzoomer bijv., die, hoewel hij alles wat de christelijke kerk belijdt, verwierp, er toch op stond, dat Groen van Prinsterer hem een christen zou noemen en achten.

Wie geeft U het recht, zoo zei hij tegen Groen, zulks niet te doen?

Het staat met veel christendom precies als met veler protestantisme. Het was een roomsch blad, de „Maasbode", dat eens opmerkte: wij zijn niet bevreesd voor het protestantisme van Groen. Het valt wel zonder slag of stoot van onzen kant.

Waarop Groen antwoordde: „ik beaam dit; d.w.z. ten aanzien niet van het protestantisme, dat ik be-lijdt, maar dat ik bestrijdt".

Ik wil echter thans voornamelijk de aandacht vestigen op dat „menigvuldig falen" van het christendom.

Allereerst valt op te merken, dat het christendom staat of valt met de volle aanvaarding van het Woord van God. Dat is met de ware christelijke kerk.

Welke reden is er nu, om het falen van een christendom, dat dit Woord verwerpt, te verwijten aan het werkelijke christendom?

Maar in de tweede plaats: daar was sprake van een humanisatie van het christendom, dus van 't humanisme. Hoe men dan durft te gewagen van een niet falen is heel wonderlijk, gezien niet alleen de feiten, maar evenzeer den stand der wijsheid van den zgn. modernen mensch. Als ergens sprake kan zijn van een menigvuldig falen, dan is het hier.

De heer Oud heeft gezegd: wij erkennen nu, dat de mensch niet goed is. Maar het is moeilijk te loochenen, dat, hoezeer naar iemand heeft opgemerkt, alle „ideologieën thans in een staat van crisis" verkeeren, de humanist van dezen dag nog altijd dezelfde is als die van de achttiende en negentiende eeuw.

De Amerikaansch-Duitsche geleerde Erich Frank heeft in zijn werk „Philosophical Understanding and Religion", in 1945 verschenen, geschreven: van God te spreken mag voor een wijsgeer in dezen tijd gewaagd schijnen, omdat dit woord voor de meesten zijn betekenis heeft verloren. Het behoort niet meer tot den goeden toon. En verder: de moderne mensch ziet zijn bestemming in deze wereld; hij heeft besloten zijn lot in de eigen handen te nemen. Hij gelooft in deze wereld, in den mensch, in de ontwikkeling van al zijn natuurlijke en redelijke krachten, kortom in de vervolmaking der cultuur.

En hij verwijst naar een Amerikaansch werk over „The American Spirit", waarin gezegd wordt, dat de geschiedenis is een kamp van menselijke wezens in de wereld, voor de individuele en sociale vervolmaking van het goede, het ware, het schoone, tegenover de onwetendheid, de hardheid der natuur, de krachten der barbaarsheid in individu en samenleving.

Daar is in het humanisme, zooals dit zich ook openbaart in de idealen van socialisten en communisten en liberalen en ook wel zich noemende christenen, die een christelijken vrede mogelijk achten in samenwerking van humanisme, democratie, en christendom, na de

idealen der Fransche revolutie al heel weinig veranderd.

Men kan alleen zeggen, dat die idealen of ideologieën thans „religieus" gekleurd zijn. Wat in 1789 niet het geval was.

Ik noem nu een treffend voorbeeld. Dat van den in velerlei opzicht nobelen wijze der achttiende eeuw: Condorcet. Een man die mede het Fransche volk in de revolutie stortte.

Hij leerde, dat de mensch in wezen goed is, en dat de natuur waarheid, geluk en deugd-samenmede in in onverbreekelijken band.

Het oogenblik zal komen, dat de zon in haar loop slechts vrije natieën zal beschijnen, die geen anderen heer erkennen dan de rede; onder welke tyrannen en slaven, priesters en hun domme volgers niet meer zullen bestaan dan, ja, alleen in de geschiedenis en op het toneel.

Een goede halve eeuw later zou Victor Hugo hetzelfde profeteeren in een groot internationaal vredescongres.

Deze Concordet geloofde zeer vast in deze ideologie, gegrond op het bijliden: de mensch is goed.

Dat hij het meende, blijkt ook hieruit, dat hij zulke woorden nog neerschreef, toen hij als gironidijn door de jacobijnen tot vliand van den nieuwen staat van louter geluk, den staat der revolutie dien hij zelf had geprofeteerd, werd verklaard, en, voor zijn leven vluchtend, een toevlucht vond in de woning van een Madame Vernet.

Vreesende, dat deze goede vrouw tengevolge van deze gastvrijheid zou worden vervolgd, verliet hij in een zekeren nacht haar huis en ging zwerven buiten Parijs. Hij klopte om een schuilplaats aan bij een

DEUTERONOMIUM 32: 30-36.

(Statenvertaling)

Hoe zou een eenige er duizend jagen,
hoe zouden twee van hen tienduizend slaan,
zoo niet de HEER hun schande hen liet dragen,
hun Rots hen niet verkocht had en verdaan.
Zelfs onze vijand moet dien Rotssteen duchten,
het is voor 't recht van Isele's God hem bange.
Uit Sodom en Gomorra zijn hun vruchten,
hun wijn is gif en wreed venijn van slangen.

Zal Ik het in mijn schatten niet bewaren?
Zijn Mij de wraak en de vergelding niet,
die dag van vrees, die hun 't verderf zal baren?
Ziet, haastig komt het kwaad, dat hun geschiedt.
Want recht doen zal de HEERE, de Getrouwe¹⁾
zijn volk, dat Hij zich eenmaal heeft verkoren²⁾
en van zijn knechten zal het Hem berouwen,
waar Hij zal zien, dat 'alle kracht verloren.

A. v. B.

Melodie: Beza, Les saints cantiques 1595.

¹⁾ Jes. 49: 7.

²⁾ Jes. 65: 9.

vriend, die echter voor hem de deur sloot, daarna verborg hij zich een drietal dagen in de steengroeven van Clamart.

Carlyle vertelt, dat hij op een regenachtigen Meimorgen in 1794 — het was 't April — met gescheurde kleeren, bloedende voeten, en hongerigen blik in een kleine herberg toevlucht zocht. Hij bestelde een ommelette. Hoeveel eieren?, zei de waard. Een dozijn was het antwoord. Toen zei de waard: wat is uw beroep? Het antwoord was: timmerman. De waard merkte toen op: timmerlieden hebben geen handen als de uwe en vragen niet om twaalf eieren voor een ommelette. En hij gaf hem aan bij de revolutionaire politie. De revolutionairen bonden hem, stielen hem op den weg naar de gevangenis. Hij bezwijnde onderweg, waarna een medelijdende boer hem op zijn paard zette. Hij werd in een koude, vochtige cel geworpen. Den volgende morgen vond men hem dood op de vloer. De oorzaak was niet duidelijk. Men dacht wel, dat hij vergif had ingenomen. Revolutionaire wijzen droegen dat in die dagen van geluk, die zij hadden bevorderd, bij zich. Hetzelfde vernamen wij van leiders der nationaal-socialisten, Göring en Himmler.

Men kan er uit zien, hoeveel vertrouwen zij hebben in hun eigen droomen als de werkelijkheid een weinig zichtbaar wordt.

Als wij nu letten op het eind der Fransche revolutie, kan het dan, ondanks allen roem, dien men daarna had voor de „beginzelen" anders dan van een falen te spreken? Deze revolutie bracht juist het omgekeerde van hetgeen werd geprofeteerd. En zoo blijft het met alle valsche profetie.

Dit nu hebben latere wijzen, die vasthielden aan de groothed van den mensch en zijn macht, ook niet ontkend. Het kon ook niet.

Wij weten, dat men zei: de beginzelen zijn goed, maar de menschen, die ze toepasten, waren misdadig. Maar daarmee verviel toch het fundament voor de leer van den „goeden mensch".

Groote geleerden als Wundt en Hegel en zelfs de marxist Engels, begrepen, dat men hiermede niet kon volstaan. De felle tegenspraak tusschen belofte en werkelijke vrucht was ook te groot om er met een franschen slag langs heen te gaan.

Het is, zoo zegt Erich Frank, een welbekend feit dat in de geschiedenis de resultaten van onze gewilde handelingen uitgaan buiten de grenzen van het door ons gewilde doel en zoo 'n innerlijke logica der dingen openbaren, die den wil des menschen overstemt.

De leiders der Fransche revolutie wilden een vrije constitutie voor hun volk en een vereeniging van vrije volken. Daar kwam een militaire dictatuur over Europa.

Deze divergentie tusschen doel en resultaat heeft de wijsgeer Wundt heel geleerd gekenschetst als: „die Heterogonie der Endzwecke". En Hegel sprak van: „die List der Vernunft". Ja zelfs Engels, de vriend en medewerker van Marx, erkent, dat, in weerwil van de goede bedoelingen, aan het oppervlak van het leven het toeval schijnt te heerschen. Het gaat met het menscheijk handelen als in de bewusteloze natuur. De mensch kent het doel, maar het resultaat van zijn handelen is niet gewild. Hij komt voor gansch andere gevolgen te staan.

Daar moet dus, zegt hij, nu wij aan het oppervlak van het leven het toeval zijn spel zien drijven, een verborgen wet zijn, die alles wezenlijk regeert.

En nu komt het er op aan, dat wij die wet vinden.

Wij zien hier, dat de humanist der vorige eeuw niet verder is gekomen dan de oude heidenen. De Grieken, dus zegt Erich Frank, en hij citeert dan Aristoteles, zeiden: het geluk moet steeds aan onze handelingen verbonden zijn. Het Grieksche woord voor geluk, zegt hij, Tyche, d.i. de macht van het noodlot, wijst op datgene, wat den loop der historie beheerscht.

De Romeinsche historicus Polybius verklaart: Tycho heeft zeker alle aangelegenheden der wereld bestuurd.

En dan wijst hij nog op een geestigheid van Pascal, die opmerkt hoezeer de loop der historie van toevalligheden afhangt. Pascal vertelt dan van de neus van Cleopatra: was zij een weinig korter geweest, de gansche loop der wereldhistorie zou een andere zijn geweest.

De moderne wijzen zijn weinig verder.

Ik denk nu aan den wijsgeer Vloemans, die in een van zijn jongste werken verklaart, dat naast het redelijke het onredelijke in de geschiedenis werkt. Het schrijft het woord „Toeval" met een hoofdletter.

En hij durft zoo ook te hopen op een „wonder", hoezeer hij vreesd voor de toekomst. Hij meent, dat de menschheid nog slechts in haar kinderschoenen staat. En op dat door hem geconstateerde feit vestigt hij zijn hoop, hoezeer hij zich niet kan lozaken van de vrees dat deze „baby" wel eens in de wieg kon worden gesmoord.

Zoo wankelen de zekerheden van onzen dag.

En Frank noemt ten bewijze daarvan een artikel verschenen in het bekende tijdschrift: „Nineteenth Century and after" van de hand van F. A. Voigt. Deze schreef — 1943 — met den eersten wereldoorlog begon de algemeene kamp tusschen wereldlijke religies of ideologieën. Men zou ook kunnen zeggen „demonologie". De tweede wereldoorlog brengt dezen kamp ten einde. Deze krijgen zijn het bewijs van de geestelijke crisis van den modernen mensch, zijn rusteloosheid en zijn vertwijfeling. En nu zoekt hij weer uitkomst in nationaal-socialisme en socialisme of communisme.

Er is weinig uitzicht op een terugkeer tot het Christelijk geloof. Maar dit is ook zeker, dat de genoemde wereldsche religies, de ideologieën, hun invloed op de geesten en harten der menschen zullen verliezen.

Wat dit laatste betreft kan gezegd: het is nog niet zoover. Want vlak na den tweeden wereldoorlog met zijn ontzettende ellende stonden de humanisten weer op en de socialistischen spraken weer hun trotsche woord. Terwijl zij allen beven van angst voor de wezenlijke consequentie van hun ideologie, hun moderne religie.

En — dit is wel het droevigst verschijnsel, dat zich nog noemde calvinisten mee gaan wandelen op dezen door Groen van Prinsterer voor deze eeuw voorspelden weg; met allerlei luchtspiegeling voor oogen al nader naar den afgrond.

Met hartelijke groeten en heilbiede uw toegenegen

MARNIX.

PERSSCHOUW

„GEEN PLAATS DES BEROUWS".

In aansluiting aan hetgeen we in ons blad hebben overgenomen uit „Cornu" meldt één onzer lezers ons:

Naar aanleiding van Uw artikel „Geen plaats des berouws" onder „Persschouw" in De Reformatie van 31 Maart 1951, vestig ik er Uw aandacht op dat ook een Fransche bijbelvertaling, die van J. F. Ostervald, Paris, Rue de Clichy 58, 1920, de vertaling heeft welke br. D. Holwerda aangeeft, n.l.: „car il ne put trouver le moyen de le faire changer de résolution, quoiqu'il le demandât avec larmes".

Tot zoover onze vriendelijke lezer, dien we harte-lijk danken.

K. S.